

presojajo vse gospodarstvo iz vidika narode in smatrajo zato samo zemljo kot resnično produktiven element; angleška šola z Adamom Smithom na čelu propaguje najskrajnejši gospodarski liberalizem, ki se odtrga ravnokot od človeka kakor od narode in pozna en sam namen: bogastvo.

Iz teh osnovnih pojmov in različnih si načel, ki vodijo posameznike, so se razvili posebni sistemi in struje, sedaj večkrat tudi smeri nazvani. V formalnem oziru govorimo o sistemu te znanosti tedaj, kakor pri vsaki vedi, ko se je odtrgala od drugih znanosti ter svojo snov svojemu bistvu primerno logično razdelila in uvrstila. O sistemih narodnogospodarske vede bomo govorili dotlej, dokler se ji ne posreči odgovoriti na svoje probleme na način, ki je brezdvomen in se ga ne da tolmačiti v vse polno zmisli. Dokler ni dobila medicinske svojega sedanjega prirodnoznanstvenega značaja, je poznala aleopatični in homeopatični sistem, iz starih časov počeni imamo filozofičnih sistemov do danes vse polno.

Posebno v literarni zgodovini narodnega gospodarstva se imamo neprestano pečati o najrazličnejših načelih in naziranjih, ki vodijo posamezne teoretike pri reševanju onih problemov, ki se pojavljajo vsak dan v večjem številu v gospodarskem življenju človeka.

Ta razlika nam pade v oči, ako le samo pogledamo, kaj si sploh ta ali oni teoretik misli pod narodnim gospodarstvom.

Adam Smith odgovarja na to vprašanje v četrtem delu svoje znamenite knjige, ki ji bo namenjen eden prihodnjih esejev, pod naslovom: Of systems of Political Economy: Politiška ekonomija pozna iz vidika državnika ali zakonodajaleca dve različni nalogi: kako producirati dovolj dohodkov in imetja za ljudstvo ali točneje, kako jih napraviti sposobne, da se oskrbe s takimi sredstvi in kako priskrbeti državi toliko dohodkov, da zadostujejo za javne zahteve.

(Konec tega članka prihodnjih.)

Bratoma dr. Gustavu in dr. Benjaminu Ipavicu, slav-nima slovenskima sklada-teljema spomenik!

(Klic slovenskemu narodu!)

Ko slišiš glasiti se tvojega naroda naj-boljša imena, se glasita tudi imeni dr. Gustav Ipavice (* 15. avgusta 1831, † 21. avgusta 1908) in dr. Benjamin Ipavice (* 24. decembra 1829, † 20. decembra 1908). Zibelka je obema tekla v Št. Jurju ob juž. žel., umrla sta hitro zaporedoma, prvi v Št. Jurju, drugi v Gradeu. Bila sta velezasluzna moža. Oba zdravnik, ljubljena od svojih bolnikov, sta izvrševala čez 50 let zvesto svoj poklic; Benjamin mnogo let brezplačno kot primarij otroške bolnišnice v Gradeu, Gustav je bil 35 let župan in častni župan v Št. Jurju ob juž. žel., častni občan mnogih slovenskih občin ter ima tudi trajne zasluge v kmetijskih panogah.

Bila sta častna člana mnogih slovenskih domačih in tujih društev, in sam cesar ju je odlikoval. Ob njiju smrti so pisali celo nemški časniki v obsežnih člankih tako, kakor se piše le o velikih možeh — polno priznanja, hvale in občudovanja. Hvaležnost za tako delovanje bi opravičil samonasebi spomenik, in vendar vse te zasluge izginejo proti temu, kar sta bila imenovana Slovincem kot narodna skladatelja.

Kdor ju je poznal osebno, je opazoval njiju ljubezno vedenje, primerno duševnemu položaju vsakogar, s katerim sta občevala. Njiju značaj v bistvu vesel, se je prilagodil vsakemu položaju, vsaki starosti in vsaki struji. Take so tudi njiju skladbe. Prilagodijo se vsakršnemu srčnemu občutku.

Te pesmi ti budijo slehni dan dušo k oni plemenitosti, ki sta jo vlivala iz svojega globoko čutečega srca brata Ipavice v svoje pesmi: ljubezen, prijateljstvo, čut za pravico in narodni ponos odmeva iz njih. — Pesem učinkujoča tako, je utrinek onega večnega solnca, ki ogreva srca in ki se imenuje umetnost!

Cela vrsta najkrasnejših melodij je bila ustvarjena tako, da zadene vsaka pravo srčno struno. Tako je uglasbil Gustav pesmi „Mrak“, „Kje so moje rožice“, „Oblačku“, „Mrzli veter“, „Tam za goro“, „Sredi vasi“, „Savska“, „Zvečer“, „Jutri“, „Pod lipo“, „Perice“, „Planinska roža“, „Danici“ in nebroj drugih — „ble-

steča verižica muzikalnih biserov“. — Kako priljubljene so njegove pesmi, le en zgled: Ko so dobili pevci „Glasbene Matice“ v Ljubljani vabilo neke tvrde peti v gramofon najlepše slovenske pesmi, so jih peli pevci 15, ne da bi znali za skladatelja. In ko so se zahtevala imena dotičnih skladateljev, se je pokazalo, da je bilo od teh 15 pesmi 11 Gustav Ipavicevih.

Benjamin pa se je pospel v enem oziru še višje. Ovažujoč pomen pesmi za kulturni ugled vsakega naroda, ni ostal zgolj pri mali obliki takozvane „narodne pesmi“, temveč je podaril Slovincem skladbe večjega obsega, kakor „Kdo je mar“, opereto „Tičnik“ in opero „Teharskih plemiči“, ki je bila prva slovenska opera — a tudi te v popolnoma narodnem duhu. V „Teharskih plemičih“ kaže vrlino naših rojakov preteklih dni, ki so si zaradi svoje hrabrosti izvojevali plemstvo. V izvolitvi tega predmeta za svojo opero se vidi ljubezen do njegovega roda, ki mu ni bila zaaj prevelika nobena žrtve.

Zatorej se ni čuditi, da so uspeli bratov Ipavicev melodije takrat najlepše, kadar so opevale domovino. „Bodi zdrava domovina, mili moj slovenski kraj“, poje Benjamin, in „Slovenski deželi enake ne vem“, poje Gustav.

Domovini služiti s politiko pa jima ni bilo dano. Njiju miroljubni značaj jima tega ni dopustil. In vendar sta na političnem polju dosegla več, nego marsikateri nadarjen politik. Pred nekolicimi desetletji je vladala še neka napetost med Hrvati in Slovenci, ki je sedaj izginila in napravila prostor najpresrečnejšim odnosom. In da se je to doseglo, k temu sta pripomogla nemalo tudi brata Ipavice, ne morebiti s političnimi čini, temveč s svojimi pesmimi. Ipaviceve pesmi pojejo na Hrvaškem ravno tako pogosto kot na Slovenskem. Ipavicevo pesem slišiš slehni dan v zadnjem gorskem kotičku in na blestečih mestnih koncertih na Hrvaškem nič manj pogosto kot na Slovenskem. Tudi pri drugih slovanskih narodih sta Ipavice ljubljena domačina. In pesem „Slovenec sem“, ki jo je uglasbil Gustav, poje sedaj že vsa slovanska plemena na pamet in je ta pesem tolmač drugim slovanskim narodom kako čuti Slovenec: dobi hlapčevanja je konec — „s ponosom reči smem, Slovenec sem“.

Na tej pesmi, ki je postala nova slovenska himna, se navdušujejo tudi ostala slovanska plemena. Samo ta pesem bi zaslužila spomenik!

Okolo 50 let sta brata Ipavice prepevala Slovincem nove pesmi, ki so vsakemu Slovincu srčni zaklad.

Te pesmi so seme, iz katerih je vzkliko lorvorjevo listje, ki z njim venča Slovenec svoje mojstre pevce. Vidni znak v to pa bodi spomenik!

Iz najrazličnejših krajev naše ožje in daljne domovine se sliši klic: „Stavimo bratoma Ipaviceva spomenik!“ „Glasbena Matica“ v Ljubljani, „Šentjurski komite ad hoc“, nebroj slovenskih društev in bratje onkraj Sotle — vsi kličejo: Ipaviceva spomenik!

Stal bo v Št. Jurju pred novo šolo, učencem vsak hip na ogled, vsakemu domačinu v bodrilo in ponos ter tujcu v spoštovanje; stal bo za Št. Jurij in za celo slovensko ozemlje; stal bo, sedaj in vedno glasno kliče: „Tako slavi slovenski narod svoje velike možeh!“

V to naj prispeva vsa naša domovina, društva naj prirejajo večere itd. in darove bo izkazal „Komite ad hoc“ v domačih časnikih.

Za Hrvate:

Milan Krešič, Janko Barle, predjednik saveza hrv. njev. prebendar prvostolne cerkve društva v Zagrebu. v Zagrebu.

Za Čehce:

Oscar Netbal, koncertni ravnatelj dunajskih glasbenih umetnikov.

Za Slovence:

Matej Hubad, Prof. Anton Štritof, koncertni vodja „Glasbene Matice“ v Ljubljani. predsednik „Glasbene Matice“ v Ljubljani.

Dr. Vlad. Ravnihar, Dr. Gojmir Krek, predsednik „Zveze slov. urednik „Novih akordov“ pevskih društev“.

Za krajevni odbor v Št. Jurju ob juž. žel.:

Franjo Kartin, Janko Artman, t. č. predsednik ad hoc. t. č. blagajnik ad hoc.

Anton Sivka, Jos. Drogenik, t. č. podpredsednik ad hoc. t. č. tajnik ad hoc.

Dr. Josip Povalec, Dr. Jos. Ipavice, Dr. Anton Schwab, t. č. odborniki ad hoc.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski okraj je imelo svoj občni zbor 6. dne januarja t. l. v Celju ob številni udeležbi. Kot gost je bil navzoč tov. Kurbus iz Slivnice pri Š. Jurju ob j. ž., svojo odsotnost so pa opravičili ga. Pristovškova, ga. Brinarjeva in tovariša Stukelj in Petriček.

V svojem vznesenem pozdravnem nagovoru je tovariš predsednik Ludovik Černej izrazil željo, naj bi se nade, ki smo jih gojili v minulem društvenem letu, izpolnile v novem, bodril pa je tudi člane k živahnemu društvemu delovanju, zakaj tako životarjenje v društvu ne sme trajati dalje.

Po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika je občni zbor sklenil, da se nabavijo pri fotografu Rožunu čimprej slike za skioptik. Na predlog tov. Brinarja se sklene, da društvo prispeva za dva iztisa „Učit. Tovarisa“ za njega razširjenje med slovenskimi učiteljskimi. Zaradi zborovališča se je živahno razpravljalo, končno pa so navzoči člani sklenili, da se pri vsakokratnem zborovanju določi, kje in kdaj zbiramo, odbor pa že naj poprej pozve za primerne prostore. Blagajničarka tovarišica Kosijeva je ob svojem vzornem knjigovodstvu izkazala 176-72 K prebitka. Računskim preglednikom se izvolijo: tovarišica Betka Supanekova in tovariša Šah in Hribernik. Društvenina ostane kakor doslej, tudi časopise bomo dobivali tiste kakor v minulem letu.

Iz letnega poročila tajnikovega zvezo sledeče:

V minulem letu je bilo 6 zborovanj. Prva tri zborovanja so bila jako dobro obiskana, zadnja tri pa slabo. Na vseh teh zborovanjih je bilo skupno 281 članov navzočih, tako da pride povprečno na vsako zborovanje 30 članov; največ jih je bilo meseca februarja (42), najmanj pa meseca novembra (21). Društvo ni priredilo letos nobenega izleta, bilo pa je zastopano po društvenem predsedniku in tajniku na izletu „Učiteljskega društva za laški okraj“ v Rimskih Toplicah.

Število članov je od lani naraslo za pet, tako da danes šteje naše društvo 82 rednih, 8 pa podpornih članov.

Imamo tudi 2 častna člana, torej za enega več od lani. Društvo je namreč na predlog tov. Petrička podelilo vrlenu tovarišu Arminu Gradišniku za njegovo neumorno 12 letno delovanje kot društveni predsednik častno članstvo.

Pri društvenih sestankih so bila tudi predavanja. Gospa Tilka Brinarjeva je predavala „Nekaj iz življenja naših mladih“. Tov. Brinar je razpravljal o izpremembi pravil, ob kateri priliki nam je tudi na kratko podal zgodovino našega društva. Tov. predsednik se je v primernih besedah spominjal 40 letnice šolskega zakona. Tovariš Slanc nam je podal poročilo o glavnem zborovanju „Lehrerbundovem“ v Gradeu, tov. Brinar pa o „Zavezini“ skupščini v Mariboru. Prav zanimiv pa je bil potopis tov. Vrečarja „Izlet v Pariz“.

Začetkom leta se je izprožila misel, iznova oživotvoriti društveni pevski zbor, a nebriznosti tovarišev pevcev (in tovarišic pevke se imamo zahvaliti, da smo še danes brez njega.

To leto bo naše društvo že 40 let na braniku za učiteljske koristi. Treba bo, da društvo to redko obletnico obhaja čim najveličastneje.

Končno je v svojem lepem poročilu bodril tovariše h krepkemu in vztrajnemu delu tudi v bodoče. Naši znanerci naj vidijo, da smo storili svojo dolžnost v ukrepitev svojega stanovskega ugleda in za napredek našega naroda, ne manej se za napade od katerekoli strani. Ne bojimo se nikogar, ker vemo, da opravljamo kot ljubitelji resnice in napredka pošteno in odkrito delo. Vsak tovariš pa stopi na plan ter tiho, a vztrajno delaj — za boljšo bodočnost!

Potem se je vršila volitev društvenega odbora. Na občno obžalovanje dozdani predsednik tov. Lud. Černej ni hotel več prevzeti tega častnega mesta, pa tudi nobenega odborniškega. Izvoljen je bil sledeči odbor: predsednik tov. Fr. Brinar, nadučitelj v Gotovljah, namestnik tov. Er. Slanc, nadučitelj v Petrovčah; tajnik tov. Rud. Wudler, učitelj v Grižah; blagajničarka tovarišica Kosijeva, učiteljica v Teharjih; pevovodja tov. Rajko Vrečar, učitelj v Zalcu; knjižničar tov. Žagar, učitelj v Celju; odbornika tov. Anton Petriček, nadučitelj v Zalcu, in tov. Josip Čulek, učitelj v Št. Jurju ob juž. žel. — Imena izvoljenih tovarišev nam jamčijo, da je društveni odbor v dobrih rokah in da bo zastavil vse svoje močice povzdigo društvenega delovanja in za ukrepitev velike učiteljske organizacije. — Prihodnje zborovanje bo 19. marca v Celju.

Ormoško učiteljsko društvo je imelo 13. januarja t. l. svoje glavno zborovanje v ormoški okoliški šoli. Vkljub skrajno slabemu vremenu se je zbralo za sklepčnost zborovanja zadostno število udov. Kot gost je bila navzoča tovarišica Jezovškova iz Velike Nedelje.

V svojem nagovoru in pozdravu se spomni društveni predsednik tovariš Josip Rajšp v toplih besedah umrlega odvetnika in načelnika okrajnega zastopa, dr. Ivana Omulca, ki je bil vnet in vpliven zagovornik učiteljstva in narodnega šolstva, kar je dejansko pokazal vsakdar in povsod, kjer se je nudila prilika, posebno pa pri sejah okrajnega in krajnega šol-

skega sveta, katerih korporacij je bil najuglednejši, dolgoleten in delaven član. V znak sožalja mu navzoči na predsednikov poziv zakličejo trikratni: slava mu!

Sklepom odboroze seje z dne 13. januarja 1910 predlaga tovariš Porekar, da se lansko leto upokojeni tovariš Ivan Košar, nadučitelj velikonedeljski, imenuje častnim članom, kar se enoglasno sprejme, ko še tovariš predsednik našteva zasluge Košarjeve za naše društveno kakor družabno življenje.

Tovariš Dom. Serajnik je referiral o Druzevičevih pesmaricah, ki jih je priporočal, a) ker imajo pesmi v njih muzikalno vrednost, b) so pesmi in vaje metodično urejene, c) so pesmi v otroškem duhu, kakor tudi v tonovem obsegu šolobveznih otrok zložene.

O svojem delovanju kot zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu je poročal tovariš Rajšp. Zborovalci so njegovo jasno poročilo vzeli z zadovoljstvom na znanje, ter mu izrekli zraven zahvale za njegov veliki trud popolno zaupanje.

Iz tajnikovega letnega poročila tovariša Rosine je posneti, da je imelo društvo 34 rednih, 3 izredne in 5 častnih, skupaj 42 udov. Od posameznih šol je bilo udov našega društva, in sicer iz: Bolfenka vsi 4, Huma vsi 3, Miklavža vseh 5, Ormož — okolice vseh 5, Runča 2, Središča 3, Svetinj vsi 3, Velike Nedelje 5, Tomaža 4; k tem je še pristeti 3 ude izven našega okraja in 5 častnih; izven društva je 9 tuokrajnih slovenskih učiteljskih oseb. Zborovanj je bilo 5, odboroze seje 3. Vseh zborovanj so se udeležili 3 tovariši, nobenega 4 tovariši, oz. tovarišice. Pri zborovanjih je bilo 9 predavanj in daljših poročil.

Blagajnik, tovariš predsednik Rajšp, je izkazal 213-63 K dohodkov in 143-93 K izdatkov, torej 69-70 K prebitka. Na dolgu pa je še 13 udov 39 K udnine.

Za brezplačno pošiljanje „Učit. Tovarisa“ jugoslovanskim učiteljskim se dovoli 10 K in ravnatoke mariborskim učiteljskim za razširjenje njihove knjižnice 10 K. Sklene se, naročiti skioptikon.

Volitev novega odbora. Predsednikom je bil izvoljen zopet tovariš Josip Rajšp, odbornikom pa tovariši: Anton Porekar, Ludovik Šijanec, Martin Šalamun, Jakob Preindl in Adolf Rosina.

Prihodnje zborovanje se vrši 3. marca t. l. v ormoški okoliški šoli; začetek ob 10. uri popoldne.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca januarja K 20.559-18.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. večer.

Srednješolski vestnik.

Gospodarstvo na srednjih šolah.

Stališče naše srednješolske mladine ni lahko, ker se rekrutira pretežna večina tiste, ponajveč iz ubožnejših slojev. Zato nas tembolj boli, ko slišimo tako pogostokrat pritožbe od raznih strani, da pri srednješolskem gospodarstvu ni vse tako, kakor bi moralo biti.

Saj je malenkost, boste rekli, da mora vsak dijak prineti v šolo 4, 10, 20 h za razne pokvarjene stvari. Malenkost — pa zopet ne malenkost, ako naj prinese dijak-ubožec 10 h za stvar, ki se je niti dotaknil ni.

Tu vam je odpovedala kljuka pri ključavnicah. Profesor je bil tisti, ki je stopil v šolo pa mu je ostala kljuka v roki. Seveda — zob časa ne prizanese ničemu, tedaj tudi kljuki ne — in človek bi mislil, da je čisto naravno, da da ravnateljstvo drugo napraviti, pa jo zaračuni koderkoli že.

Da, da — koderkoli že — pa najcenejše je vendar, da jo plačajo dijaki. Tedaj:

„Halo, pokvarili ste kljuko; tu je račun 4 K. Glejte, da imate jutri denar skupaj.“

No — in drugi dan so bile štiri krone tu, čeprav so trdili dijaki, da niso oni krivi in da je sploh manjkalo pri kljuki le malega žreblička.

Pa se vam pokvari tamle nekega dne dvigalo, ki dviga premog in drva iz prtiličja v drugo nadstropje. Dvigalo — za katero večina dijakov niti ne ve ne!

„Dečaki — jutri prinesite iz drugega nadstropja vsak po 8 h za dvigalo, ki ste ga pokvarili!“

In dvigalo je popravljeno in plačano — država pa obvarovana pregrozni izdatkov!

In zopet — utrjala se je lani vrv pri tabli — vrv navadna, konopnena. Taka reč ne more večno trpeti!

Pa ste od sile! Vrv ste odrgali! Pa da se to več ne zgodi, kupili bodete nove vrvi — obe seveda! In da jih